Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

3 октомври 2019 година*

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Директива 93/13/ЕИО — Член 3, параграф 1 — Преценка на неравноправния характер на договорните клаузи — Член 4, параграф 2 — Член 5 — Изискване за съставяне на договорните клаузи на ясен и разбираем език — Клаузи, които изискват плащането на такси за неуточнени услуги“

По дело C-621/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Kúria (Върховен съд, Унгария) с акт от 26 октомври 2017 г., постъпил в Съда на 3 ноември 2017 г., в рамките на производство по дело

Gyula Kiss

срещу

CIB Bank Zrt.,

Emil Kiss,

Gyuláné Kiss,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: A. Prechal (докладчик), председател на състава, F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund и L. S. Rossi, съдии,

генерален адвокат: G. Hogan,

секретар: R. Şereş, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 14 март 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за G. Kiss, от I. Ölveczky и K. Czingula, ügyvédek,

– за CIB Bank Zrt., от J. Burai-Kovács и G. Stanka, ügyvédek,

– за унгарското правителство, от M. Z. Fehér, в качеството на представител,

* Език на производството: унгарски.

– за правителството на Обединеното кралство, от Z. Lavery, в качеството на представител, подпомагана от A. Howard, barrister,

– за Европейската комисия, от N. Ruiz García и A. Tokár, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 15 май 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 1, член 4, параграф 2 и член 5 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Gyula Kiss и CIB Bank Zrt. (наричана по-нататък „CIB“) по повод на искане за констатиране на неравноправния характер на някои клаузи, които се съдържат в договор за кредит.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Дванадесето, тринадесето, шестнадесето, деветнадесето и двадесето съображение от Директивата от 1993 г. гласят:

„като има предвид, че при настоящото си състояние националните законодателства допускат само частична хармонизация; като има предвид, че по-специално в настоящата директива се разглеждат само условия, които не се договарят индивидуално; като има предвид, че държавите членки следва да имат възможността с оглед на Договора да предоставят на потребителите по-голяма степен на защита чрез разпоредби в националното си законодателство, които са по-строги от тези в настоящата директива;

като има предвид, че законовите и подзаконовите разпоредби на държавите членки, определящи пряко или непряко условията в потребителски договори, се предполага да не съдържат неравноправни клаузи; като има предвид, че следователно не е необходимо да се включват условия, които отразяват задължителни нормативни или административни разпоредби, както и принципите или разпоредбите на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна; като има предвид, че в този смисъл изразът „задължителни законови или подзаконови разпоредби“ в член 1, параграф 2 също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други уговорки, се прилагат между договарящи се страни;

[…]

като има предвид, че преценката съобразно общо установените критерии за неравноправен характер на условията, по-специално при търговски дейности с обществен характер и с тях се извършват колективни услуги при наличие на солидарност между ползвателите, трябва да се допълни с подходи, позволяващи цялостна оценка на различните интереси на участниците; като има предвид, че това съставлява изискването за добросъвестност; като има предвид, че при преценката за добросъвестност се отделя специално внимание на силата на позицията от която

всяка договаряща страна преговаря, като например дали потребителят е бил подтикнат да приеме условията и дали стоките или услугите са продадени или предоставени по нарочна поръчка от негова страна; като има предвид, че изискването за добросъвестност може да се изпълни от продавача или доставчика, когато постъпва добросъвестно и равнопоставено с другата страна, отчитайки законните ѝ интереси;

[…]

като има предвид, че по смисъла на настоящата директива, преценка на неравноправния характер не се извършва въз основа на клаузи, които описват общия предмет на договора, нито пък на съотношението качество/цена на доставените стоки или предоставените услуги; като има предвид, че общият предмет на договора и съотношението качество/цена могат въпреки това да се вземат под внимание при преценка за добросъвестност на други условия; […]

като има предвид, че договорите следва да се съставят на ясен, разбираем език, а потребителят да има възможност да проучи всички условия и, при съмнение от негова страна, се приема най-благоприятното за него тълкуване“.

4 Член 3, параграф 1 от тази директива гласи:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията [на страните], произтичащи от договора“.

5 Съгласно член 4 от посочената директива:

„1. Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характер[ът] на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

2. Преценката за неравноправния характер на клаузите не се свързва нито с основния предмет на договора, нито със съответствието на цената и възнаграждението, от една страна, и по отношение на доставените стоки или предоставените услуги, от друга, при условие че тези клаузи са изразени на ясен и разбираем език“.

6 Член 5 от Директива 93/13 гласи:

„При договори, в които всички или определени клаузи се предлагат на потребителя в писмен вид, тези условия се съставят на ясен и разбираем език. При наличие на съмнение относно смисъла на определено условие, то се тълкува най-благоприятно за потребителя. […]“.

Унгарското право

Гражданският кодекс

7 Член 209/B от Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény (Закон № IV от 1959 г. за приемане на Граждански кодекс) гласи:

„1) Общо условие или клауза в потребителски договор е неравноправно/неравноправна, когато в нарушение на изискването за добросъвестност едностранно и неоснователно определя договорни права и задължения в ущърб на една от страните;

2) Счита се, че правата и задълженията са определени едностранно и неоснователно в ущърб на една от страните, когато същите:

a) се отклоняват съществено от основна разпоредба, приложима спрямо договора; или

b) са несъвместими с предмета или с целта на договора.

3) За да се установи дали дадена клауза е неравноправна, трябва да бъдат разгледани всички съществуващи към момента на договаряне обстоятелства, довели до сключването на договора, както и видът на договорената услуга и връзката на тази клауза с други договорни клаузи или с други договори.

4) Със специална правна норма могат да бъдат определяни клаузи в потребителските договори, които са неравноправни, или се считат за такива до доказване на противното.

5) Разпоредбите относно неравноправните договорни клаузи не се прилагат към договорни клаузи, които определят основната и насрещната престация, стига тези клаузи да са изразени на ясен и разбираем език и за двете страни.

6) Не може да се счита за неравноправна договорна клауза, предвидена в правна норма или съставена в съответствие с правна разпоредба“.

8 Член 523 от посочения кодекс гласи:

„1. По силата на договор за кредит кредитната институция или друг кредитодател се задължава да предостави на кредитополучателя договорената парична сума, а кредитополучателят се задължава да я върне в съответствие с предвиденото в договора.

2. Когато кредитодателят е кредитна институция, кредитополучателят дължи лихви (банков кредит), освен ако със закон не е предвидено друго“.

Hpt

9 По силата на член 210, параграф 2 от A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Закон № CXII от 1996 г. за кредитните и финансовите институции, наричан по-нататък „Законът Hpt“):

„В договора за финансови услуги или за допълнителни финансови услуги трябва ясно да бъдат определени лихвите, разноските и всякакви други разходи или условия, включително правните последици от забавеното изпълнение и условията и последствията от принудителното изпълнение на акцесорните задължения, обезпечаващи договора“.

10 Член 212 от Закона Hpt гласи:

„1. В договор за кредит, сключен с потребители или с частноправни субекти, трябва да бъде посочен годишният процент на разходите, определен в съответствие със специална правна норма.

2. Общите разходи по кредита са всички разходи, включително лихви, комисионно възнаграждение за отпускане на кредита и всякакви други видове такси, които потребителят следва да плати във връзка с ползването на кредита.

3. Годишният процент на разходите е вътрешен лихвен процент, при който общите разходи по кредита и главницата, която клиентът е длъжен да върне, са равни на размера на кредита без таксите, платени от клиента на финансовата организация при отпускане на кредита“.

11 В точка I.10.2.a от приложение 2 към Закона Hpt изразът „отпускане на паричен заем“ е определен, както следва:

„предоставяне, по силата на договор за заем или за кредит, сключен между кредитодател и кредитополучател, на определена парична сума, която кредитополучателят се задължава да върне — със или без лихви — на датата, посочена в договора“.

12 Точка I.10.3 от това приложение предвижда:

„Финансовите услуги, изразяващи се в предоставяне на кредити и парични заеми, включват дейностите, свързани с оценка на кредитоспособността, изготвяне на договорите за кредит или заем и регистриране на отпуснатите кредити, както и тяхното изпълнение, контрол и събиране“.

13 В точка III.7 от посоченото приложение терминът „лихва“ е определен, както следва:

„парична сума или друг доход, който кредитополучателят трябва да плати на кредитодателя (или на депозитара) за риска от усвоения депозит или получения кредит, изразени като процент от стойността на депозита или на кредита, която трябва да бъде изплатена (или погасена) pro rata temporis“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

14 На 16 септември 2005 г. жалбоподателят в главното производство сключва с праводателя на CIB договор за кредит в размер на 16 451 EUR при годишен лихвен процент от 5,4 % и годишна такса за управление в размер на 2,4 % за период от 20 години. По силата на договора той трябва да плати и сумата от 40 000 HUF (унгарски форинти) (около 125 EUR) като комисионно възнаграждение за отпускане на кредита. Годишният процент на разходите (ГПР) е фиксиран на 8,47 %.

15 Жалбоподателят в главното производство предявява иск пред Győri Törvényszék (Първоинстанционен съд Дьор, Унгария) за обявяване на клаузите относно таксата за управление и комисионното възнаграждение за отпускане на кредита за неравноправни на основание на това, че в договора не се уточнява в замяна на какви конкретни услуги се дължат тези такси.

16 В своя защита CIB изтъква, че не е длъжна да посочва конкретно услугите, в замяна на които се държат таксата за управление и комисионното възнаграждение за отпускане на кредита. Въпреки това тя уточнява, че комисионното възнаграждение за отпускане на кредита покрива

разходите за дейностите, извършени преди сключването на договора, докато таксата за управление представлява насрещна престация за дейностите, които се извършват след сключването му.

17 Győri Törvényszék (Първоинстанционен съд Дьор) обявява неравноправния характер на клаузата за комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, но отхвърля претенцията относно клаузата за таксата за управление.

18 Győri Ítélőtábla (Апелативен съд Дьор, Унгария), пред който е образувано производството по повод на въззивните жалби на жалбоподателя в главното производство и на CIB, потвърждава първоинстанционното решение. Що се отнася до клаузата относно таксата за управление, тази юрисдикция посочва, че въпросната клауза е съставена по ясен и разбираем начин, тъй като сумата, която кредитополучателят следва да заплати на това основание, е ясно определена, а естеството на насрещната престация — общоизвестно. Тя добавя, че тази такса включва операциите по обработване, управление, регистриране и събиране на кредита. Що се отнася до комисионното възнаграждение за отпускане на кредита обаче, посочената юрисдикция подчертава, че е трудно да се определи в замяна на какви конкретни услуги се дължи това възнаграждение, тъй като разходите за всички общоизвестни услуги вече са включени в таксата за управление.

19 Жалбоподателят в главното производство и CIB подават касационни жалби пред запитващата юрисдикция.

20 Жалбоподателят в главното производство твърди, че в договора не се посочват ясно услугите, в замяна на които се дължи тази такса за управление. Според него в хода на производството CIB не е доказала, че обработката и управлението на кредита пораждат разходи, които вече не са покрити от лихвите.

21 От своя страна CIB оспорва неравноправния характер на клаузата относно комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, като твърди по-специално че към датата на сключване на разглеждания в главното производство договор не съществува правна норма, която да я задължава да посочи конкретно услугите, предоставени в замяна на това комисионно възнаграждение.

22 Запитващата юрисдикция уточнява, че към датата на настъпване на фактите по спора в главното производство в унгарското право няма определение за понятието „такса за управление“ и че по принцип в договорите за кредит не се посочват услугите, за които се плаща тази такса. В договора за кредит финансовите институции използвали два различни начина за начисляване на таксата за управление, като при първия таксата за управление се начислява наред с лихвите, а при втория не се начислява такса за управление, но се определя по-висок лихвен процент за покриването ѝ. Освен това, макар по-голямата част от финансовите институции да фактурират комисионно възнаграждение за отпускане на кредита под формата на еднократно плащане, запитващата юрисдикция подчертава, че унгарският закон, който е в сила към датата на сключване на разглеждания в главното производство договор, не определя насрещната престация за това комисионно възнаграждение, като последното се споменава само в член 212 от Закона Hpt като част от общите разходи по кредита.

23 Запитващата юрисдикция изпитва съмнения дали разглежданите в главното производство клаузи са съставени на ясен и разбираем език и иска да установи по какъв начин трябва да извърши преценка за тяхната евентуална неравноправност. Освен това, въпреки че националната съдебна практика по този въпрос не е еднаква, в повечето случаи се приемало, че е достатъчно да са ясни общите разходи по кредита, без да е необходимо да се посочва конкретно естеството на всички предоставени в замяна услуги.

24 От тази съдебна практика обаче не ставало ясно кои са услугите, които се предоставят в замяна на таксата за управление, нито дали тези услуги могат да бъдат разграничени от основната услуга, а именно предоставянето на определена парична сума и връщането на тази сума, заедно с лихвите. При всички положения, доколкото включва както лихвите, така и разходите, ГПР позволявал да се узнаят общите разходи по кредита и да се сравнят различните оферти за кредит на пазара.

25 Според друга съдебна практика, която не е преобладаваща, обаче услугите, предоставени в замяна на таксата за управление, трябва да бъдат подробно и конкретно посочени. Всъщност за потребителя било полезно да може да сравни не само размерите на ГПР, но и естеството на тези услуги. В това отношение разделянето на престацията, която се дължи в замяна на основната престация, на две части — лихви и такса за управление — не било обосновано, тъй като основата за изчисляване на таксата за управление била различна от използваната за изчисляване на лихвите. Накрая, според тази съдебна практика, за да може да се установи, че услугите, предоставени в замяна на комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, не се фактурират два пъти, тези услуги трябва да са известни.

26 Освен това запитващата юрисдикция отбелязва, че съдебната практика на различните държави членки се различава и по отношение на естеството на таксата за управление. Така например Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) считал, че трябва да се разгледа неравноправният характер на клауза относно такса за управление, тъй като лихвите, а не таксата, били престацията, която се дължи в замяна на основната престация. Такава клауза щяла да бъде неравноправна, ако чрез таксата за управление финансовата институция възлага единствено на потребителя по-специално разходите по дейността, които са изключително в неин интерес. За разлика от това Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) считал, че договорна клауза, в която се предвижда такса за управление, попада в обхвата на основната престация, което било пречка за разглеждане на нейния неравноправен характер.

27 Що се отнася до случая по главното производство, запитващата юрисдикция счита, че определянето на услугите, предоставени в замяна на таксата за управление и на комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, може да е от значение, за да се установи дали клаузите на сключения от жалбоподателя в главното производство договор са достатъчно ясни и разбираеми по смисъла на член 4, параграф 2 и член 5 от Директива 93/13. Освен това, ако се констатира, че някоя от тези клаузи не е съставена на ясен и разбираем език, се поставял въпросът дали тази констатация трябва да води ipso facto до извода, че клаузата е неравноправна, или, за да се стигне до този извод, е необходимо да се прецени в съответствие с член 3, параграф 1 от Директива 93/13 и дали въпреки изискването за добросъвестност посочената клауза създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между произтичащите от договора права и задължения на страните.

28 Накрая, запитващата юрисдикция изпитва съмнения дали следва да се разглеждат само услугите и насрещните им престации, свързани с въпросните клаузи, или следва да се вземат предвид всички клаузи на договора и да се преценят всички предимства и недостатъци.

29 При тези обстоятелства Kúria (Върховен съд, Унгария) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли изискването договорите да са съставени на ясен и разбираем език, предвидено в член 4, параграф 2 и член 5 от [Директива 93/13], да се тълкува в смисъл, че отговаря на това изискване клауза в потребителски договор за кредит, която не е индивидуално договорена и в която размерът на таксите, комисионните възнаграждения и другите разходи (заедно наричани по-нататък „такси“), дължими от потребителя, начинът на тяхното изчисляване и моментът, в който се дължат, са точно определени, но въпреки това не е посочено като насрещна престация за какви услуги се дължат тези такси, или въпросното

изискване следва да се тълкува в смисъл, че в договора трябва да е посочено и кои са тези конкретни услуги? В последния случай, достатъчно ли е, че съдържанието на предоставената услуга може да бъде изведено от наименованието на съответната такса?

2) Следва ли член 3, параграф 1 от [Директива 93/13] да се тълкува в смисъл, че договорна клауза относно таксите като разглежданата в главното производство, която не позволява да се установи по несъмнен начин въз основа на договора какви са услугите, предоставени срещу тези такси, въпреки изискването за добросъвестност, създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

30 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 4, параграф 2 и член 5 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че изискването една договорна клауза да бъде съставена на ясен и разбираем език трябва да се разбира в смисъл, че в договорни клаузи — които не са индивидуално договорени и които се съдържат в сключен с потребител договор за кредит, като разглежданите в главното производство, в които размерът на таксата за управление и на комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, дължими от потребителя, начинът на тяхното изчисляване и датата, на която стават изискуеми, са точно определени — трябва да се посочват конкретно и всички услуги, предоставени като насрещна престация за съответните суми.

31 Съгласно член 4, параграф 2 от Директива 93/13 преценката за неравноправния характер на клаузите не се свързва нито с основния предмет на договора, нито със съответствието на цената и възнаграждението, от една страна, и по отношение на доставените стоки или предоставените услуги, от друга, при условие че тези клаузи са изразени на ясен и разбираем език.

32 В това отношение Съдът вече е постановил, че договорните клаузи, които попадат в понятието „основен предмет на договора“ по смисъла на посочената разпоредба, трябва да се разбират като клаузи, определящи основните престации по договора и които сами по себе си го характеризират. Обратно, клаузите, които имат акцесорен характер спрямо клаузите, определящи самата същност на договорното отношение, не попадат в обхвата на посоченото понятие (решение от 20 септември 2017 г., Andriciuc и др., C-186/16, EU:C:2017:703, т. 35 и 36 и цитираната съдебна практика).

33 Запитващата юрисдикция следва да прецени с оглед на естеството, общата структура и разпоредбите на съответния договор за кредит, както и на правния и фактически контекст, в който се вписва последният, дали съответната клауза е съществен елемент от престацията на длъжника, изразяваща се в погасяване на отпуснатата му от кредитора сума (решение от 26 февруари 2015 г., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, т. 54 и цитираната съдебна практика).

34 Освен това от текста на член 4, параграф 2 от Директива 93/13 е видно, че втората категория клаузи, чийто евентуално неравноправен характер не подлежи на преценка, е с ограничен обхват, тъй като се отнася само до съответствието между предвидената цена или възнаграждение и доставените стоки или предоставените услуги, като това изключване се обяснява с факта, че не съществува никаква тарифа или правен критерий, които да направляват или ръководят контрола върху това съответствие (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2015 г., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, т. 55 и цитираната съдебна практика).

35 Следователно по принцип клаузите относно насрещната престация, дължима от потребителя на кредитодателя, или които имат отражение върху реалната цена, която трябва да бъде платена на последния от потребителя, не попадат в обхвата на тази втора категория клаузи, освен по отношение на въпроса дали размерът на насрещната престация или на цената, който/която е предвиден(а) в договора, е в съответствие с услугата, предоставена като насрещна престация от кредитодателя (решение от 26 февруари 2015 г., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, т. 56). В случая обаче от преписката по делото, с която разполага Съдът, е видно — нещо, което запитващата юрисдикция трябва да провери — че разглежданите в главното производство клаузи, за които се твърди, че са неравноправни, не се отнася до съотношението между размера на таксата за управление и комисионното възнаграждение за отпускане на кредита и предоставените в замяна услуги.

36 Във всички случаи, независимо дали разглежданите в главното производство клаузи попадат или не в приложното поле на член 4, параграф 2 от Директива 93/13, същото изискване за прозрачност като посоченото в тази разпоредба се съдържа и в член 5 от Директивата, който предвижда, че писмените договорни клаузи „се съставят“ на ясен и разбираем език. Освен това Съдът вече е постановил, че изискването за прозрачност, което се съдържа в първата разпоредба, има същия обхват като предвидения във втората разпоредба (вж. в този смисъл решение от 30 април 2014 г., Kásler и Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 67—69).

37 Накрая, посоченото изискване за прозрачност следва да се схваща като налагащо задължение не само договорните клаузи да са ясни и разбираеми за потребителя от граматическа гледна точка, но и този потребител да може да предвиди въз основа на ясни и разбираеми критерии произтичащите за него икономически последици (вж. в този смисъл решение от 9 юли 2015 г., Bucura, C-348/14, непубликувано, EU:C:2015:447, т. 55 и цитираната съдебна практика).

38 В случая от акта за преюдициално запитване е видно, че разглежданият в главното производство договор за кредит предвижда годишна такса за управление в размер на 2,4 % за период от 240 месеца, като през първата година тази такса се изчислява върху пълния размер на кредита, а през следващите години — върху размера на главницата, дължима към първия ден на съответната година. Освен това съгласно договора жалбоподателят е длъжен да плати сумата от 40 000 HUF като комисионно възнаграждение за отпускане на кредита.

39 Следователно изглежда, че разглежданите клаузи позволяват на жалбоподателя в главното производство да прецени произтичащите за него икономически последици.

40 В това отношение трябва да се припомни, че по същество Съдът вече е постановил, що се отнася до клауза на договор за кредит, която предвижда „комисиона за риск“, че не може да се приеме, че този договор излага по прозрачен начин мотивите, оправдаващи възнаграждението, което съответства на тази комисиона, щом като се оспорва, че за да получи посочената комисиона, кредитодателят е длъжен да достави реална насрещна престация (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2015 г., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, т. 77).

41 В случая, що се отнася до клаузата относно комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, безспорно е, че жалбоподателят в главното производство оспорва наличието на каквато и да било реална насрещна престация за това комисионно възнаграждение. При тези обстоятелства запитващата юрисдикция трябва да провери дали заинтересованото лице е било уведомено за мотивите, обосноваващи плащането на това комисионно възнаграждение.

42 Що се отнася до клаузата относно таксата за управление, макар да не изглежда, че жалбоподателят в главното производство стига до извода, че липсва каквато и да било насрещна престация за тази такса, той все пак твърди, че точното естество на различните съответни услуги не е прозрачно.

43 Действително от съдебната практика, посочена в точка 37 от настоящото решение, не следва, че кредитодателят е длъжен да посочи конкретно в съответния договор естеството на всички услуги, предоставени като насрещна престация за таксите, предвидени от една или повече клаузи на договора. Въпреки това, предвид защитата, която Директива 93/13 цели да предостави на потребителя, тъй като той е в положение на по-слаба страна спрямо продавача или доставчика от гледна точка както на възможностите си да преговаря, така и на степента си на информираност, е важно естеството на действително предоставените услуги да може разумно да бъде разбрано или изведено от разглеждането на целия договор. Освен това потребителят трябва да може да провери дали не е налице припокриване на различните такси или на услугите, за които същите се заплащат.

44 В главното производство запитващата юрисдикция трябва да провери дали това е така от гледна точка на всички относими фактически елементи, сред които са не само клаузите, които се съдържат в съответния договор, но и публичността и информацията, предоставена от кредитодателя при договаряне на договора (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2015 г., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, т. 75).

45 Следователно на първия въпрос трябва да се отговори, че член 4, параграф 2 и член 5 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че изискването една договорна клауза да бъде съставена на ясен и разбираем език не означава, че в договорни клаузи — които не са индивидуално договорени и които се съдържат в сключен с потребител договор за кредит, като разглежданите в главното производство, в които размерът на таксата за управление и на комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, дължими от потребителя, начинът на тяхното изчисляване и датата, на която стават изискуеми, са точно определени — трябва да се посочват конкретно и всички услуги, предоставени като насрещна престация за съответните суми.

По втория въпрос

46 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че договорна клауза относно таксата за управление на договор за кредит, като разглежданата в главното производство, която не позволява да се определят по несъмнен начин конкретните услуги, предоставени в замяна на тази такса, създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните, произтичащи от договора, въпреки изискването за добросъвестност.

47 Най-напред трябва да се уточни, че съгласно постоянната съдебна практика Съдът е компетентен да тълкува понятието „неравноправна клауза“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 93/13, както и критериите, които националният съд може или трябва да прилага при преценката на договорна клауза от гледна точка на разпоредбите на тази директива, като се има предвид, че националният съд има правомощието въз основа на тези критерии конкретно да квалифицира съответната договорна клауза с оглед на обстоятелствата по разглежданото от него дело. От това следва, че Съдът трябва единствено да предостави на запитващата юрисдикция указания, които тя следва да вземе под внимание при преценката на неравноправния характер на съответната клауза (решение то 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 66 и цитираната съдебна практика).

48 Предвид това, че потребителят е в положение на по-слаба страна спрямо продавача или доставчика от гледна точка както на преговорните си възможности, така и на степента си на информираност, Директива 93/13 задължава държавите членки да предвидят механизъм, който да гарантира, че всяка договорна клауза, която не е индивидуално договорена, подлежи на контрол относно евентуалния ѝ неравноправен характер. В този контекст предвид критериите, посочени в член 3, параграф 1 и член 5 от тази директива, националният съд следва да

определи дали с оглед на особените обстоятелства в разглеждания случай такава клауза отговаря на изискванията за добросъвестност, равнопоставеност и прозрачност, установени в Директивата (вж. в този смисъл решение от 26 март 2019 г., Abanca Corporación Bancaria и Bankia, C-70/17 и C-179/17, EU:C:2019:250, т. 50 и цитираната съдебна практика).

49 В този смисъл прозрачността на една договорна клауза, която се изисква от член 5 от Директива 93/13, е един от факторите, които трябва да се вземат предвид при преценката за неравноправност на тази клауза, която трябва да се извърши от националния съд съгласно член 3, параграф 1 от тази директива. В рамките на тази преценка националният съд трябва да прецени, с оглед на всички обстоятелства по делото, първо, евентуалното неспазване на изискването за добросъвестност, и второ, наличието на евентуална значителна неравнопоставеност по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 93/13 (вж. в този смисъл решение от 20 септември 2017 г., Andriciuc и др., C-186/16, EU:C:2017:703, т. 56).

50 Що се отнася до въпроса дали е спазено изискването за добросъвестност по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 93/13, следва да се установи, че с оглед на шестнадесето съображение от Директивата националният съд трябва да провери дали, като постъпва добросъвестно и справедливо с потребителя, продавачът или доставчикът може основателно да очаква, че потребителят ще се съгласи с подобна клауза при индивидуални преговори (решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 69).

51 Що се отнася до въпроса дали съществува евентуална значителна неравнопоставеност, той не следва да се ограничава до количествена икономическа преценка, основана на сравнение между общата стойност на операцията, предмет на договора, от една страна, и разходите, поставени в тежест на потребителя с тази клауза, от друга страна. Всъщност значителна неравнопоставеност може да произтича от самия факт на достатъчно тежко посегателство над правното положение, в което е поставен потребителят, като страна по разглеждания договор, по силата на приложимите национални разпоредби, независимо дали под формата на ограничаване на съдържанието на правата, които според тези разпоредби той извлича от договора, или под формата на пречка за тяхното упражняване, или пък на поставянето в негова тежест на допълнително задължение, непредвидено от националните правила (решение от 16 януари 2014 г., Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, т. 22 и 23).

52 От друга страна, от член 4, параграф 1 от Директива 93/13 следва, че преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характерът на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича.

53 Именно с оглед на тези критерии запитващата юрисдикция трябва да прецени дали арбитражната клауза по главното производство е неравноправна.

54 В това отношение, както бе припомнено в точка 43 от настоящото решение, фактът, че не са посочени конкретно услугите, предоставени като насрещна престация за таксата за управление и за комисионното възнаграждение за опускане на кредита, не означава, че съответните клаузи не отговарят на изискването за прозрачност, предвидено в член 4, параграф 2 и в член 5 от Директива 93/13, стига естеството на действително предоставените услуги да може разумно да се разбере или да се изведе от разглеждането на целия договор.

55 Що се отнася до въпроса дали въпреки изискването за добросъвестност разглежданите в главното производство клаузи създават значителна неравнопоставеност в ущърб на потребителя, следва да се има предвид, както е видно от акта за преюдициално запитване, че събирането на такса за управление и на комисионно възнаграждение за отпускане на кредита е предвидено във вътрешното право. Освен ако за предоставените в замяна услуги не може

разумно да се приеме, че попадат сред услугите, които се извършват при управлението или отпускането на кредита, или ако сумите, начислени на потребителя за посочената такса и посоченото комисионно възнаграждение, са непропорционални спрямо размера на кредита, не изглежда, освен ако запитващата юрисдикция не установи друго, че тези клаузи засягат неблагоприятно правното положение на потребителя, така както е предвидено от националното право. Освен това запитващата юрисдикция трябва да вземе предвид последиците от другите договорни клаузи, за да определи дали посочените клаузи създават значителна неравнопоставеност в ущърб на кредитополучателя.

56 Следователно на втория въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че договорна клауза относно таксата за управление на договор за кредит, като разглежданата в главното производство, която не позволява да се определят по несъмнен начин конкретните услуги, предоставени в замяна на тази такса, по принцип не създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните, произтичащи от договора, въпреки изискването за добросъвестност.

По съдебните разноски

57 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

1) **Член 4, параграф 2 и член 5 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкуват в смисъл, че изискването една договорна клауза да бъде съставена на ясен и разбираем език не означава, че в договорни клаузи — които не са индивидуално договорени и които се съдържат в сключен с потребител договор за кредит, като разглежданите в главното производство, в които размерът на таксата за управление и на комисионното възнаграждение за отпускане на кредита, дължими от потребителя, начинът на тяхното изчисляване и датата, на която стават изискуеми, са точно определени — трябва да се посочват конкретно и всички услуги, предоставени като насрещна престация за съответните суми.**

2) **Член 3, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че договорна клауза относно таксата за управление на договор за кредит, като разглежданата в главното производство, която не позволява да се определят по несъмнен начин конкретните услуги, предоставени в замяна на тази такса, по принцип не създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните, произтичащи от договора, въпреки изискването за добросъвестност.**

Подписи